

M. BOL:

“DE BOSBOUW SPOEDT ZICH VOORT, PER MALLEJAN!”

Tijdens de ledenvergadering op 28 oktober van het vorig jaar hield voorzitter M. M. G. R. Bol zijn laatste rede. Zoals gebruikelijk - Bol hield zo'n rede twee keer per jaar - kwam in die rede een groot aantal onderwerpen, de bosbouw betreffende, aan de orde. In dit nummer van het NBT plaatsen wij een verkorte versie van deze rede.

Bosinstandhouding

“Voor de instandhouding en ontwikkeling van het bestaande bos is structureel f 3 miljoen per jaar extra beschikbaar gesteld. Daarmee is de continuïteit van het bosbeheer voorlopig weer veilig gesteld. Ook mag een positief effect worden verwacht op de werkgelegenheid en het behoud van vakbekwaamheid in de bosbouwsector.

Het is van het grootste belang, dat het bosbouwbedrijfsleven de extra mogelijkheden, die dankzij de verruiming van financiële middelen ontstaan, optimaal zal benutten. Het beschikbaar komen van extra financiële middelen valt in de tijd gezien bijna samen met de invoering van de nieuwe Regeling bijdragen bos- en landschapsbouw. Deze is op 2 september 1988 in werking getreden. De regeling gaat per 1 januari 1989 in en zal worden uitgevoerd door de Directie Uitvoering Regelingen naar verwacht mag worden met een goede rugdekking vanuit het Meerjarenplan Bosbouw door de Directie Bos- en Landschapsbouw. In de nieuwe regeling wordt voorzien in:

- bijdragen terzake van het duurzaam beheer van bos. In het algemeen geldt, dat voor toegankelijk gesteld bos met een oppervlakte van tenminste 5 ha dat wordt beheerd volgens een goedgekeurd beheersplan de bijdrage per jaar f 90,- per ha beloopt. Dit was, f 95,- onder de Regeling

bosbijdragen 1983. Feitelijk een verschuiving van middelen van de vaste bijdrage richting uitvoering van werk.

- bijdragen terzake van herbebossing, volgens een systeem van standaardbedragen.

- bijdragen terzake van werkzaamheden, anders dan herbebossing, ten

behoefte van de instandhouding en ontwikkeling van bos. Ook hier geldt een systeem van standaardbedragen, evenals bij de

- bijdragen terzake van de aanleg van bos of van landschappelijke beplantingen, anders dan herbebossing en de

- bijdragen ten behoeve van het herstel van waardevolle bomen, tenslotte
- bijdragen terzake van het tot stand brengen van landschapstructuurplannen.

Bij de introductie van de nieuwe regeling doet zich een praktisch probleem voor. Het probleem bestaat hierin, dat aanvragen voor bijdragen in de kosten van uitvoering in 1989 van boswerkzaamheden, waaronder herbebossing, moeten zijn ingediend vóór 1 september 1988, terwijl de nieuwe regeling pas op 2 september 1988 is gepubliceerd. Boschap en Bosbouwvoorlichtingsraad hebben beide aangedrongen op een overgangsregeling, op grond waarvan het nog gedurende een redelijke termijn na 2 september 1988 mogelijk zal zijn aanvragen voor 1989 in te dienen. Ik dring er op deze plaats op aan dat deze hobbel snel gladgestreken wordt, zodat aan onzekerheden een einde komt en er geen vertragingen ontstaan".

Bedrijfsuitkomsten particulier bosbezit

"Op deze plaats wil ik de loftrampet steken over de uitkomsten van het LEI-onderzoek inzake het Nederlandse particuliere bosbedrijf. 10 jaar geleden waren die nog ruim f 80,- per ha per jaar negatief. De afgelopen jaren vertonen ze een stijgende lijn. Houtopbrengsten en subsidies/bijdragen waren in ongeveer gelijke mate verantwoordelijk voor de inkomsten. De beste resultaten werden geboekt door de grotere bedrijven in het midden van het land.

De Memorie van Toelichting stelt dat samenwerking een bijdrage kan leveren aan gunstige bedrijfsresultaten, die samenwerking tussen boseigenaren blijft in het kader van de Regeling bijdragen bos- en landschapsbouw gestimuleerd. Ik wil er nog eens op wijzen - ik deed dat ook tijdens de voorjaarsbijeenkomst - dat het Boschap een duidelijke voorkeur voor een zelfstandige bijdragemoogelijkheid ter stimulering van samenwerking heeft uitgesproken.

Ik wil een dergelijke samenwerking, onder deskundig beheer, nadrukkelijk opleiden. Daarbij dient te worden be-

dacht, dat het niet alleen om het grotere particuliere bosbezit gaat; ook het kleinere bosbezit bepaalt mede het aanzien, de beleving en de houtproductie van ons land. Voor samenwerking in het algemeen (aankomst) inspanning is beduidende (aanvangs-) inspanning nodig; dat vraagt om een duidelijke regeling en adequate financiering, groter dan de zeg f 100 000,- per jaar van nu.

Een speciaal probleem vormen de bospercelen elk < 5 ha (samen > 5 ha) gelegen op meer dan 100 meter van elkaar, die thans moeilijk kunnen worden opgenomen in een samenwerkingsverband, daar de totaliteit thans niet onder de Regeling bijdragen bos- en landschapsbouw kan worden gerangschikt. Daardoor worden naar schatting meer dan 6000 ha bos praktisch buiten de samenwerking gehouden. Een aanpassing van de regeling lijkt - zeker in geval van samenwerking - gewenst."

Zorgen over het bos

"Na de recente Kamerdebatten is duidelijk geworden, dat meer geld zal worden uitgetrokken voor maatregelen op het gebied van het milieubehoud, waaronder het vraagstuk van de verzuring. Het bedrag van 6,5 miljard gulden zal voor 1989 worden verhoogd met f 100 miljoen, in 1990 met ruim 3 miljard om van 2110 naar te wijgen. Hoe verder van huis, hoe groter de sprongen!

Het overgrote deel van het milieubeleid zal gestalte krijgen volgens het principe "de vervuiler betaalt". In de Memorie van Toelichting, wordt voor 1989 een nota aangekondigd inzake de bestrijding van de ammoniakuitstoot uit mest en daarmee van het aandeel hiervan in de verzuringsproblematiek. Bij dat aandeel zou dat - ik pleit daarvoor - een interactie met SO₂ in beschouwing moeten worden genomen en betrokken.

Voor onze bossen wordt verder gewerkt aan een interim-aanpak, waarvan de trefwoorden zijn: kritischer boomsoortenkeus, mineralengiften en bekalking. Voor introductie van effectgerichte maatregelen van de zijde van de Rijksoverheid wordt gewacht op de uitkomst van de Praktijkproef Peel;

de eerste resultaten worden in 1990 verwacht.

In uw bestuur wordt thans een conceptnota behandeld, vooral gericht op de ammoniakproblematiek, mede naar aanleiding van onze voorjaarsbijeenkomst, waar van de zijde van het onderzoek gedegen informatie is verstrekt. Ook in de Bosbouwvoorlichtingsraad is een advies terzake in voorbereiding. Helaas zijn cijfers uit het Vitaliteitsonderzoek 1988 van het SSB nog niet beschikbaar. Gemeten naar traditionele factoren zou het bos er fleurig bij kunnen staan. Zeker ook, nadat wij het bos gedurende de laatste perioden enigermate "gezonder hebben gekapt"; dat kun je een aantal jaren volhouden. Afgezien van die cijfers neemt intussen de zorg voor milieu en de gezondheidstoestand van onze bossen toe. Een zorg waartoe alle aanleiding is. Een zorg die meer is dan "voer voor psychologen", politici en de eikenbladroller.

Terwille van duidelijkheid moet de bosbouwwereld in rapporten en dergelijke niet meer spreken van achteruitgang in vitaliteit - als relatief begrip - door niet-traditionele en traditionele factoren, en op een manier alsof ze gelijkwaardig zouden zijn. De traditionele factoren hebben en hadden hun effecten, maar er werd in het bos traditioneel in het algemeen matig gestorven, zo matig dat bosbouwers - en anderen eerst recht niet - het niet nodig vonden de dood in statistieken te vatten. Dat is er de reden van, dat in de vitaliteitsmeetcijfers, met nadruk op cijfers, van nu wel strengeling van effecten aanwezig is, zonder twijfel, strengeling met invloed van traditionele factoren, maar ook strengeling als gevolg van verontreiniging en daardoor verzwakte vegetatie.

En dan, de laatste bewijsvoering van verontreiniging en gevolg. Daar moet geen kortzicht-belangenspel van worden gemaakt. Die laatste bewijsvoering zal er komen, dat is zeker; we wachten eerst op de z.g. Peel-cijfers in 1990, daarna ik bezweer het u, komt op zichzelf nuttig vervolgonderzoek. In 2010 weten wij het meeste. De bosbouw spoedt zich voort, per mallejan! Zo is het overigens overal en immer gegaan. Ook in de kwestie van de be-

wijsvoering inzake beroepsziekten: mijnstof, asbestvezel en ga zo maar door. Intussen is de verontreiniging over de begrenzingen van fabriek, huis, auto en gierput heengeslagen. De kwantiteiten zijn anders geworden. Historisch zijn wij bekend met niet-traditionele invloeden van menselijk handelen b.v. bij de magnesiëwinning in sommige dalen van Stiermarken t.o.v. de vegetatie. U kunt de effecten nog zien, dat wil zeggen u ziet niks. Niks in vage, concentrische ringen rondom de plaats van handeling. "Er zijn mensen in wier sporen geen gras meer groeit", zegt een oude volkswijsheid. Ik verwijs voorts naar de Peel! De laatste bewijsvoering, die ik heb berekend voor 2010, is van belang als het gaat om individuele aansprakelijkstelling van verontreinigers, door individuele schadelijders. Tevoren hebben wij het recht, de plicht te vragen verontreinigende processen in te dammen op collectieve kosten (prijsverhoging) en die van de vervuiler, tot en met produktieverbod. Van de overheid mogen wij verlangen daarbij het voortouw te nemen.

Concluderend vraag ik, en nu koel:

- het overheidsbeleid met betrekking tot het milieu bij te stellen, omdat duidelijk is geworden dat, eerdere doelstellingen, emissie-reductie van 50% in het jaar 2000, met het huidige beleid bij lange niet worden gehaald;
- te trachten de interim-aanpak te versnellen door analyse en gebruikmaking van onderzoeksresultaten en ervaringen in het buitenland o.a. Scandinavië en de Bondsrepubliek plus voorlopige uitkomsten van de Peelproef; toepassing met name op de arme pleistocene zandgronden met intensieve veehouderij;
- indien die versnelling onverhoopt niet mogelijk zou blijken, dan vraag ik de interim aanpak uiterlijk 1990 tot concrete overgangsmaatregelen te vertalen."

Voorontwerp Natuurbeschermingswet

"In juli heeft minister Braks een voorontwerp Natuurbeschermingswet toegezonden aan diverse advieslichamen, waaronder het Bosschap en de Bosbouwvoorlichtingsraad, met het

verzoek daarop binnen 3 maanden een reactie te geven. Het beraad over dit voorontwerp is nog in géén van de advieslichamen afgerond.

Zonder het voorontwerp in detail te willen belichten, kan worden gesteld, dat

- het voorontwerp anders dan de huidige NB-wet geen complementaire wet meer is;

- het onderscheid tussen staatsnatuurmonumenten en andere natuurmonumenten komt te vervallen;

- niet alleen de minister een beschermd natuurmonument kan aanwijzen, maar ook Gedeputeerde Staten, namelijk als het om gebieden van regionale betekenis gaat;

- beschermde landschapsgezichten door Gedeputeerde Staten kunnen worden aangewezen;

- een gedoogplicht haar intrede doet;

- de fictieve vergunningverlening bij overschrijding van de termijn waarbinnen moet worden beslist, wordt vervangen door de fictieve weigering.

Vooropgesteld dat het belang van de natuurbescherming groot is en dat derhalve een goede Natuurbeschermingswet niet kan worden gemist, moet wel de eis gesteld worden, dat een nieuwe Natuurbeschermingswet niet demotiverend is voor eigenaren en gebruikers van terreinen waarop natuurwaarden voorkomen. Voorts dient o.i. naast het Arob-berod, de thans uit het voorontwerp verdwenen beroepsprocedure bij de Raad van State opnieuw te worden geïntroduceerd."

Natuurschoonwet

"Een andere voor de instandhouding van bossen en landgoederen belangrijke zaak is de in voorbereiding zijnde wijziging van de Natuurschoonwet 1928. De nota naar aanleiding van het eindverslag laat helaas nog steeds op zich wachten. Het is te hopen, dat spoed wordt betracht met het uitbrengen van genoemde nota, zodat de behandeling van het wetsontwerp door de Tweede Kamer kan gaan plaatshebben."

Tropisch regenbos

"Staatssecretaris Van Rooij van het Mi-

nisterie van Economische Zaken is zeer bezorgd over het tempo waarin tropisch regenbos verdwijnt. Zij gaat internationaal aandacht voor dit probleem vragen. Zij ziet weinig heil in importbeperking, omdat die de prijzen van tropisch hout erg onder druk zou zetten en de produktie onder de fondsen ontzeggen die hard nodig zijn voor een beter bosbeheer.

De Nederlandse Houtbond heeft op 7 september een brief aangeboden aan de staatssecretaris, waarin haar wordt gevraagd te streven naar een E.G.-heffing op de import van tropisch hout. De opbrengsten van deze heffing moeten ten goede komen van de ITHO, de Internationale Tropisch Hout Organisatie. De ITHO is een samenwerkingsverband van houtproducerende en houtconsumerende landen, dat samen met milieugroeperingen oplossingen zoekt voor de snelle kwalitatieve en kwantitatieve achteruitgang van het tropisch regenwoud. De Nederlandse Houtbond schrijft al zijn zusterverenigingen in de E.G. aan met het dringend verzoek om bij hun regeringen ook op de invoerheffing aan te dringen. Door middel van de nu door de Nederlandse Houtbond voorgestelde heffing op elke kubieke meter geïmporteerd tropisch hout, kan de ITHO van de nodige financiële middelen worden voorzien. Ter illustratie: deze heffing zal alleen al in Nederland per procent van de invoer, en voor de E.G. 35 miljoen gulden. In de E.G. zal een initiatief-voorstel worden behandeld, dat voorziet in een stelsel van controle-maatregelen voor de import van tropisch hardhout uit met name Maleisië en het Braziliaanse Amazonegebied. Deze maatregelen worden gebaseerd op een systeem van importvergunningen voor overeengekomen hout-quota. De quota worden vastgesteld op basis van bosbeheers- en beschermingsplannen per produktieland.

Over al deze intenties heen, valt een bericht van 13 oktober (NRC/Handelsblad), waarin kan worden gelezen dat de president van Brazilië een milieu-plan aankondigt, dat moet voorzien in de beëindiging van het ongecontroleerd branden in het tropisch

regenwoud. Het plan wil subsidies beperken voor boeren die van het regenwoud landbouwgrond willen maken. Een export-verbod wordt aangekondigd voor tropisch hardhout.

Hoewel alle plannen berichten enerzijds de nodige diversiteit vertonen, hebben ze anderzijds een algemene teneur en klinken ze alle sonoor. Die teneur zou kunnen leiden tot een sterker accent op de houtvoortbrenging elders, o.a. in de gematigde en koude luchstreken, waar deze voortbrenging als gevolg van lagere temperaturen zonder negatieve beïnvloeding van de groeiplaats kan plaatsvinden en waar, althans op dit moment, zeer veel betere en beter controleerbare teelt- en schadevrije oogstechnieken voorhanden zijn. Ik benadruk één en ander, op grond van kennis, ervaring en ontwikkeling, o.a. in West, Centraal en Noord-Europa – er is werkelijk letterlijk reeds zeer lang met dat bijltje gehakt – omdat ik voorzie, dat de situatie rond het tropisch regenwoud tot volstrekt onnodige, onjuiste en ongewenste, negatieve generaliseringen kan gaan leiden."

De markt internationaal en regionaal

"Op wereldschaal gaat 1988 een volgend jaar worden in de reeks van jaren waarin de celstof- en papierfabrieken een hoogconjunctuur beleven. Ook voor 1989 zijn de vooruitzichten veelbelovend. In deze situatie maakt de celstof en papierindustrie gebruik van de gelegenheid om zijn strategische positie op de verkoopmarkt én op de grondstoffenmarkt te versterken door fusies en schaalvergroting enerzijds en het vormen van inkoopcombinaties voor grondstof tussen de overblijvende reuzen anderzijds. De ontwikkelingen in Zweden illustreren dit. De drie grootste beheersers thans 75 procent van de omzet.

Op het terrein van de grondstofinkoop: celstof-rondhout en zagerij-chips, werken de reuzen samen in een inkoopcombinatie "Industri-skog". In Zweden bestaat stringente anti-kartelwetgeving, maar die heeft slechts betrekking op verkopen en niet op inkopen, zodat Industri-skog zijn gang kan gaan. Het gevolg van één en ander is,

onder meer, dat het Zweedse staatsbosbeheer, Domänverket, in zijn officiële jaarverslag over 1987, melding maakt van een verstoorde verhouding tussen de ruimte die de celstofmarkt en de werkelijk betaalde prijzen, die ver onder de mogelijkheden liggen. Domänverket signaleert dit als een bedreiging voor het goed functioneren van de houtmarkt in Zweden."

De markt in Nederland

"In het licht van het voorgaande moet men zich afvragen of de Nederlandse houtmarkt goed functioneert. Men denkt dat de papierhoutprijs in Nederland al een aantal jaren op een niveau ligt dat geen tred heeft gehouden met de prijsontwikkeling van krantenpapier en men realiseert zich bovendien dat de aan-de-weg-prijs in Nederland reeds lager is, dan de prijs in Zweden, waarmee de Zweedse bouseigenaren zich onderbetaald weten.

De Memorie van Toelichting zegt: "Vanwege de sterke schaalvergroting die zich in de inlands-rondhout verwerkende industrie heeft voorgedaan zullen in het verkoopbeleid van Staatsbosbeheer de criteria voor raamcontracten nader worden uitgewerkt, ten einde enerzijds evenwichtige verhoudingen op de rondhoutmarkt te bevorderen en anderzijds optimale inkopen uit het buitenland te genereren".

Ten slotte kan men niet om het feit heen dat de prijs op stam voor Nederlands hout de laatste maanden flink onder druk staat, mede als gevolg van een tijdelijk geringere afname van papierhout, door revisie van één der papiermachines bij Parenco. Dat heeft ook nadelige gevolgen voor de herbebossing in het komende half jaar.

In het algemeen wil ik stellen, dat de (Nederlandse) rondhoutmarkt zodanig moet functioneren en dat de houtgebruikers zodanig opereren, dat de bosbouw (grondstoffenmarkt) wordt gestimuleerd."

"Dames en heren,

Ik maak mij gereed voor afscheid, voor vertrek mijn gereed voor afscheid, voor vertrek is

nodig, na 10 jaar redactie, 3 jaar Studiekring en 12 bestuursjaren: een mens slaat anders groen uit, in deze toch al groene omgeving.

Hoogtepunten uit de jongste K.N.B.V.-bestuursperiodes waren voor mij:

- de actieve participatie rond de regionale introductie van de achtergronden van het Meerjarenplan Bosbouw;
- de voorbereiding van de jubileumviering en de jubileumviering zelf, in 1985;

- de activiteiten van onze vereniging rond het vraagstuk van de vitaliteit van bossen: studiebijeenkomsten, excursies naar Duitsland, adressen naar Den Haag. In de laatste 3 jaren naar de activiteiten van uw bestuur, naast verdieping van het vak, vooral gericht op de uitstraling naar buiten;

- de nieuwe status en het nieuwe bereik van het N.B.T.; na de proefperiode moet per 1 januari 1989 een meerjarig contract worden getekend; de verdere uitbouw waarmee een aanvang is gemaakt: gesprekken en samenwerking met derden t.b.v. verbreding van het fundament van een Nederlands bosbouwperiodiek;

- de aanzet voor de ontwikkeling van een communicatieplan voor onze vereniging, gesteund door de uitslag van de recente enquête, en een informatiefolder "Forestry in the Netherlands";
- het voorstel tot verdere ontwikkeling van de strategienota;

- en Bossbouwvoorlichtingsraad: m.i. een kanaal van zeer groot belang voor onze vereniging.

Op alle laatste vier onderwerpen blijft er, naast inhoudelijke verdieping van het vakgebied, nog veel werk te doen voor vereniging en bestuur. Om dat slagvaardig te kunnen doen is meer input nodig: meer geld (contributies, externe middelen?) voor versterking van een "bureau"(tje) enige professionalisering als bij het tijdschrift – inschakeling van vrijwilligers (vutters met fut) en samenwerking met derden. Problemen genoeg! Echter u weet: Onze Lieve Heer heeft de noteboom geschapen en de noten. Maar wij moeten ze wél, zelfs kraken! Daartoe wens ik de K.N.B.V. en het nieuwe bestuur een krachtige hand."